
Friends of Dogs

Prijatelji Pasa

KORINA

Izazovi i mogućnosti u zaštiti dobrobiti životinja u Crnoj Gori

IZVJEŠTAJ 1: PREGLED LOKALNIH POLITIKA I PRAKSI KONTROLE POPULACIJE PASA I MAČAKA

0

IZAZOVI I MOGUĐNOSTI U ZAŠTITI DOBROBITI ŽIVOTINJA U CRNOJ GORI
IZVJEŠTAJ 1: PREGLED LOKALNIH POLITIKA I PRAKSI KONTROLE POPULACIJE PASA I MAČAKA

AUTORKE:

Fiona Sawney

Tijana Kovačević

TIRAŽ:

100

ŠTAMPA:

Art-Grafika

GODINA IZDAVANJA:

2019.

Ovaj izvještaj je nastao u sklopu projekta koji je realizovan uz podršku međunarodne organizacije Network for Animals. Sadržaj, stavovi i razmišljanja iznijeti u ovoj publikaciji pripadaju autorima i ne izražavaju nužno stavove organizacije Network for Animals.

1

SADRŽAJ

Sažetak.....	
3	1. Pozadina i svrha projekta
.....	5
.....	5
upitnika i ključna pitanja	6
3.1. Strategije za rješavanje problema bezdomnih pasa i mačaka	
7	3.2. Registar bezdomnih
pasa.....	8
3.3. Registar	
bezdomnih mačaka.....	9
3.4. Opštinsko finansiranje	9
3.5. Lokalna regulativa.....	

11	3.6.	Otrovne
supstance.....	11	3.7.
Edukativni programi o zaštiti dobrobiti životinja	12	
3.8. Prijavljeni slučajevi napada pasa		
13	3.9.	Hraniteljska njega
.....	14	3.10.
Uhvati-steriliši-pusti program.....	15	
3.11. Dijeljenje troškova uspostavljanja centralnog registra kudnih ljubimaca		
16	3.12.	Postupanje u slučajevima zlostavljanja životinja.....
17	3.13.	Žalbe građana
17	3.14.	Finansiranje kontrole populacije bezdomnih pasa i mačaka
18	3.15.	Odlaganje leševa životinja
19	3.16.	Prepreke za implementaciju zakona i podzakonskih akata.....
19	3.17.	Podrška i partnerstva NVO
21		
4. Zaključci i preporuke		
22		
Aneks 1 – Upitnik za jedinice lokalne samouprave.....	24	

Sažetak

Ovaj prvi izvještaj iz naše serije o pitanjima dobrobiti životinja u Crnoj Gori istražuje politike i prakse kontrole populacije bezdomnih pasa i mačaka na nivou lokalnih samouprava. Istraživanje je imalo za cilj identifikovanje zajedničkih problema i izazova povezanih sa dobrobiti životinja u zajednici, kao i povedanje svijesti i istraživanje mogućnosti za snažniji zajednički rad između civilnog društva, nevladinih organizacija i institucija. Dopunjuje ga naš drugi izvještaj koji ispituje u kojoj mjeri opštinska skloništa za napuštene životinje u Crnoj Gori ispunjavaju zakonske standarde i propise. Istraživanje nije imalo za cilj da preuzme ulogu nadležnih tijela u inspekcijском nadzoru, već da

donese širi pregled onoga što se trenutno preduzima, planira ili finansira u različitim opštinama, kao i prepreke koje sprečavaju više strateško djelovanje na polju zaštite dobrobiti životinja. Metodologija je uključivala izradu upitnika zasnovanog na Zakonu o zaštiti dobrobiti životinja i pripadajućim smjernicama i zakonodavstvu. Upitnik (Aneks 1) je poslat svim opštinama sa obrazloženjem, a zahtjev je praden telefonskim pozivima. Njima su poslate e-poštom radi poređenja i analize. Ukupno je odgovorilo 60% opština (14 od tadašnjih 23), sa najvišom stopom odgovora iz sjevernog regiona.

Ono što je najočigledniji zaključak u ovoj studiji jeste preveliko oslanjanje na osnivanje skloništa kao rješenje problema napuštenih životinja, nekontrolisanog uzgoja, surovosti prema životinjama i neodgovornog vlasništva nad kudnim ljubimcima. Nadalje, pažnja prema dobrobiti i kontroli mačaka u zajednici je gotovo u potpunosti izostala, iako nekontrolisano razmnožavanje bezdomnih životinja predstavlja značajan problem u mnogim oblastima. Sama skloništa nikada nede riješiti problem bezdomnih i napuštenih pasa i mačaka, a od ključne je važnosti za svaku lokalnu samoupravu da razvije detaljnu strategiju i program za kontrolu populacije pasa i mačaka na lokalnom nivou u partnerstvu sa lokalnom zajednicom.

Ključni rezultati istraživanja su sledeći:

- Samo 28% opština (4 od 14) izjavilo je da ima aktivnu strategiju za kontrolu populacije pasa. • Najčešće navedena aktivnost bila je osnivanje ili planirano osnivanje skloništa za pse, sa malo prijavljenih aktivnosti koje imaju za cilj sprečavanje napuštanja ili nekontrolisanog uzgoja pasa ili mačaka.
- Samo dvije opštine zvanično podržavaju ili obezbjeđuju programe *uhvati-steriliši-pusti za pse*, a nijedna za mačke. Međutim, deset opština je navelo da bi bile zainteresovane za dalje istraživanje ove opcije, posebno ako na raspolaganju budu imale podršku, smjernice i finansijska sredstva. • Razlozi zbog kojih nije kreirana lokalna strategija uključivali su nedostatak preciziranosti u zakonu – na primjer, u vezi sa programima *uhvati-steriliši-pusti* – što ukazuje na potrebu za strateškim usmjeravanjem.
- Postoji nedostatak podataka o broju bezdomnih pasa i mačaka, a nedostatak nacionalne baze podataka o mikročipovima ili vlasničkog registra ometa efikasno planiranje i kontrolu. • Prijavljeni iznosi potrošeni na kontrolu populacije pasa i mačaka u zajednici u 2017. godini varirali su od manje od 1000 eura do 72.000 eura.
- Samo jedna opština je izjavila da je planirala finansiranje projekata NVO u oblasti zaštite dobrobiti životinja, što sugerise ograničeno priznanje uloge koju imaju ili mogu imati nevladine organizacije i priliku za podsticanje boljeg partnerstva sa NVO u ovoj oblasti.
- Vedina opština je usvojila lokalne odluke o dobrobiti životinja i uslovima i načinu držanja kudnih ljubimaca, ali opseg primjene ovih propisa ostaje nejasan.
- Polovina anketiranih opština imala je incidente sa trovanjem pasa ili mačaka na ulici, ali nisu imale propise ili procedure koji bi im pomogli da se nose sa njima na adekvatan način.

- Malo je opština koje podržavaju ili pružaju edukativne programe u vezi sa odgovornim vlasništvom nad kudnim ljubimcima i dobrobiti životinja, a samo su dvije imale aktivne obrazovne programe u zajednici u saradnji sa nevladinim organizacijama.
- Najčešći prigovori javnosti odnose se na ugrize pasa, trovanje i loše vlasništvo nad kudnim ljubimcima. Ugrizi bezdomnih i vlasničkih pasa ne javljaju se u svim opštinama, ali u pojedinim predstavljaju veliku zabrinutost, gdje su dvije opštine prijavile 30 do 40 takvih slučajeva. Pored troškova za zdravlje ljudi, ukupna nadoknada koju su ispitanici platili u periodu 2016-17. iznosila je preko 112.000 eura.
- Mali broj opština je razmatrao alternative velikim opštinskim skloništima kao način za rješavanje

problema napuštenih pasa, na primjer u vidu podrške manjim udomiteljskim smještajima u zajednici.

- Vedina opština bila je spremna da razmotri projekte sufinansiranja sa regionalnim ili nacionalnim dometom.
- Neočekivano je mali broj prijavljenih slučajeva okrutnosti prema životinjama ili kršenja Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, imajući u vidu veliki broj slučajeva kojima su svjedočile NVO koje se bave zaštitom životinja. Stoga je nejasno da li je slaba prijavljena incidencija posledica stvarnog nedostatka slučajeva ili nedostatka slučajeva koji se široko prijavljuju i bilježe.
- Glavne barijere za potpuno sprovođenje zakona i programa dobrobiti životinja bile su nedostatak finansija, infrastrukture (koja se smatra skloništima) i nedostatak znanja ili stručnosti i nedostatak podrške javnosti.

Konkretne preporuke sumirane su na kraju izvještaja i trebalo bi da budu razmotrene od strane Savjeta za zaštitu životinja, Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, nevladinih organizacija i samih lokalnih samouprava kako bi ih uključili u budude planove rada. Snažno preporučujemo sledede prioritete akcije:

Sve opštine bi trebalo da identifikuju vodedu osobu na nivou kabineta čija bi jedna od nadležnosti bila nadzor nad oblašdu zaštite dobrobiti životinja, kao i da osnuju multidisciplinarni lokalni tim ili savjet za zaštitu dobrobiti životinja koji bi se sastojao najmanje dva puta godišnje kako bi nadgledao unapređenje/izgradnju skloništa ili hraniteljskog smještaja, sprovodio relevantne nacionalne strategije i radio na izradi lokalnih strategija za bolju kontrolu populacije napuštenih životinja, sa jasnim linijama odgovornosti.

okalne samouprave koje još nisu uspostavile skloništa trebalo bi da ih razvijaju samo uporedo sa programima kontrole populacije i odgovornog vlasništva, jer je potrebna značajna stalna finansijska posvedenost i podrška menadžmenta kako bi se osiguralo da se u okviru skloništa poštuju standardi dobrobiti životinja.

Postoji prostor da se ojača partnerstvo između civilnog društva, nevladinih organizacija i institucija, posebno u vezi sa informisanjem i edukacijom javnosti, volontiranjem u skloništima i promovisanjem odgovornog vlasništva nad kudnim ljubimcima, dobrobiti i brige o životinjama. Različite modele zbrinjavanja bezdomnih i napuštenih životinja treba razmotriti i predvidjeti u pravnim uputstvima, uključujući hraniteljsku njegu za manje grupe životinja u zajednici, zajednička skloništa između manjih opština, privatna skloništa i *uhvati-steriliši-pusti* programe u oblastima u kojima zajednica toleriše pse i mačke i brine o njima.

Kad je u pitanju okrutnost prema životinjama, samo de detaljna analiza stvarnih slučajeva (prijava i ishoda) modi redi nešto više o tome kako se ovi slučajevi prijavljuju i kako se postupa u njima, što bi moglo biti tema posebnog istraživanja u bududnosti.

1. Pozadina i svrha projekta

Međunarodna nevladina organizacija za dobrobit životinja Network for Animals (NFA) tokom 2018. i 2019. godine finansirala je projekat koji je sproveden od strane dvije organizacije u Crnoj Gori: Udruženja Korina – tima Korina Animals i Prijatelja pasa (Friends of Dogs Montenegro). Cilj projekta je bio sprovesti procjenu kontrole populacije bezdomnih pasa i mačaka u Crnoj Gori, i načina na koji se lokalne samouprave nose sa ovim problemom radi:

- Identifikovanja zajedničkih problema sa kojima se lokalne samouprave susredu u

spровоđenju zakonodavstva iz oblasti zaštite dobrobiti životinja, kako bismo pomogli NF u identifikovanju prioriteta za nastavak pomodi i podrške u regiji;

- identifikovanja zajedničkih prepreka napretku i načina na koji zajedno možemo raditi na njihovom prevazilaženju;
- predlaganja izmjena i dopuna legislative u oblasti zaštite dobrobiti životinja na nacionalnom i lokalnom nivou;
- isticanja slučajeva u kojima lokalne samouprave nisu u stanju da se pridržavaju postojećih zakonskih normi, i slučajeva okrutnosti nad životinjama koji ilustruju potrebu za reformom;
- razmjene iskustava i dobre prakse.

Naš cilj nije bio da se fokusiramo na pojedinačne slučajeve, već da identifikujemo i objedinimo zajedničke probleme, koji će biti obrađeni u našem budućem radu.

2. Metodologija

Projekat se sastojao od dvije faze:

1. Upitnik koji je poslat svim jedinicama lokalne samouprave u Crnoj Gori uz detaljno pojašnjenje cilja i metodologije istraživanja putem mejla. Sve opštine su dodatno kontaktirane putem telefona. Popunjeni upitnici su poslani mejlom nazad. (Aneks 1)

2. Obilazak svih osam opštinskih skloništa za napuštene životinje kako bi se sakupile informacije o načinu upravljanja i finansiranja, problemima sa kojima se suočavaju, i uvidjelo kakva podrška od strane nevladinih organizacija bi im koristila u radu. Izvršena je uporedba sa standardima propisanim u Zakonu o zaštiti dobrobiti životinja i Pravilniku o uslovima koje treba da ispunjavaju pansioni i skloništa za napuštene životinje.

Sve procjene i pitanja su zasnovana na važećim propisima iz oblasti zaštite dobrobiti životinja. Prvi dio ovog izvještaja sumira rezultate dobijene upitnikom za jedinice lokalne samouprave uz odgovarajuće preporuke, dok se drugi dio tiče obilaska i analize opštinskih skloništa.

Finalni izvještaj će biti distribuiran svakoj lokalnoj samoupravi i Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, dok će kopije izvještaja također dobiti partnerske

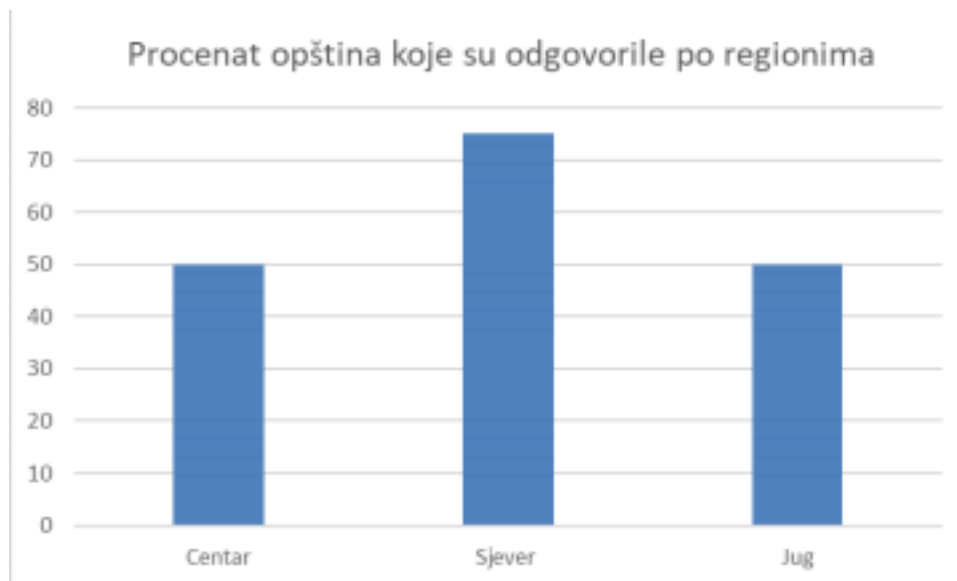
5

organizacije i drugi značajni stejkholderi. Naše organizacije su spremne da prezentuju zaključke iz izvještaja svim zainteresovanim grupama.

3. Rezultati upitnika i ključna pitanja

Ukupno 14 od 23¹ jedinice lokalne samouprave su odgovorile na upitnik, što čini 60% od ukupnog broja, međutim, veliki broj njih je dao oskudne informacije. Interesantno je napomenuti da je najveći procenat odgovora stigao iz sjevernog regiona koji također ima najveći broj opština, tako da su rezultati posebno reprezentativni za ovo područje.

Takođe je bitno napomenuti da su samo 4 od 8 opština koje u stvari imaju izgrađeno sklonište odgovorile na upitnik. Mogude je da ovo predstavlja nedostatak metode istraživanja koja je primijenjena, jer kontaktirana lica možda nisu mogla da nađu dovoljno vremena da odgovore na upitnik ili odgovorno lice koje je moglo da ispuni upitnik nije identifikovano i direktno kontaktirano.

Ipak, svi koji nisu odgovorili kontaktirani su telefonom makar dva puta i to pokazuje nedostatak koordinacije i zajedničkog rada u okviru opština, gdje različiti sektori imaju različite nadležnosti u oblasti zaštite dobrobiti životinja (npr. komunalna policija i komunalne usluge, kabinet, inspekcija zaštite životne sredine). **Identifikovanje glavne osobe u svakoj opštini koja bi bila odgovorna za oblast dobrobiti životinja i bezdomnih životinja bi bio jedan od načina da se ovo ispravi.** Takođe, treba naglasiti da je drugi element ovog istraživanja uključivao posjetu i prikupljanje informacija o svakom opštinskom skloništu, tako da je iskustvo svih opština sa osnovanim skloništima zabilježeno, i dato u drugom dijelu izvještaja.

¹Tada 23, sada ved 24 J S sa novom jedinicom Tuzi.

U nastavku su sumirani odgovori i identifikovana ključna pitanja, odnosno

problemi. [3.1. Strategije za rješavanje problema bezdomnih pasa i mačaka](#)

Strategija za kontrolu populacije pasa

7

6

5

4

3

2

1

0

Nema U planu Postoji Nema Podataka
kakvu strategiju ili sredstva vezano za mačke
iako je ovo bilo

Samo 4 od 14 opština, odnosno njih 28% je izjavilo da aktivno primjenjuje strategiju. Sve opštine sa usvojenom ili planiranom strategijom naznačile su da to predstavlja obezbjeđivanje skloništa za pse. Dvije opštine su izjavile da su planirale izgradnju skloništa, ali da to nije učinjeno iako razlozi za to nisu navedeni.

Jedna opština planira da potpiše ugovor sa drugom kako bi koristila usluge njenog skloništa. Nijedna opština nije pomenula bilo

“Zbog problema sa napuštenim psima... i zbog nepostojanja skloništa... mi smo tokom 2017. kontaktirali skloništa iz susjednih opština u namjeri da odvedemo samouprave na uključeno u upitnik. Tri opštine koje nemaju sklonište

dokumenata na lokalnom nivou mora biti data kao obaveza u zakonu za taj sektor (Zakon o zaštiti dobrobiti životinja), što bi jasno definisalo sadržaj tog dokumenta u cilju ujedinjenja sadržaja

imaju ugovor sa susjednim opštinama o korišćenju njihovog skloništa, iako je u nekim opštinama ovo pokušano, ali je bilo

određeni broj napuštenih pasa tamo, ali pošto su njihovi kapaciteti prepuni, nisu nam mogli pomoći te nismo mogli

“Po našem mišljenju, osnova za usvajanje strateških

tog planskog dokumenta u svim jedinicama lokalne

potpisati sporazum o saradnji.”

neizvodljivo zbog popunjenog kapaciteta u susjednim skloništima.

teritoriji Crne Gore na načine koji bi bili međusobno uporedivi.”

“Neophodna je strategija na državnom nivou.”

Samo je jedna opština izjavila da ima aktivnu strategiju o kontroli broja pasa lualica što uključuje držanje pasa u skloništu 30 dana, vakcinisanje i sterilisanje i zatim puštanje istih

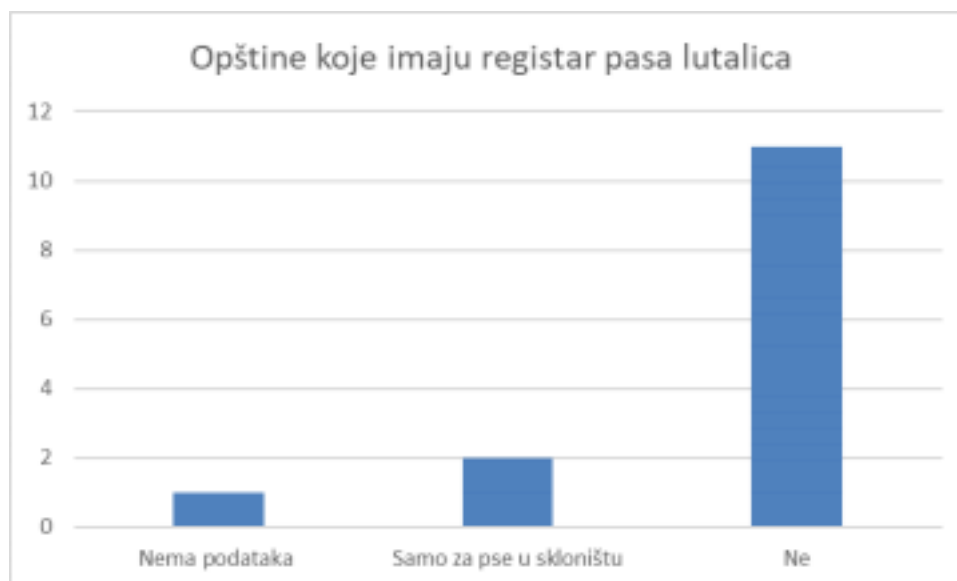
nazad na ulicu u slučaju da se ne udome tokom tih 30 dana.

7

Razlozi navedeni za nepostojanje strategije uključuju i nedovoljno razumijevanje, odnosno nedovoljnu preciznost zakona, što ukazuje na potrebu za strateškim usmjeravanjem.

3.2. Registar bezdomnih pasa

Organ uprave mora da vodi registar objekata za smještaj životinja, a svaka lokalna samouprava koja je osnovala sklonište za napuštene životinje mora da vodi evidenciju svih pronađenih životinja, koja je javna.

Procijenjeni broj bezdomnih pasa po opštini išao je od nula do 100. Jedna opština je napomenula da ne postoji ni registar bezdomnih i vlasničkih pasa ni na državnom nivou.

Samo dvije opštine su izjavile da vode registar bezdomnih pasa, ali ovo može i da znači da osoba koja je popunjavala upitnik nije imala potpunu informaciju o tome. Jedna opština koja ima sklonište odgovorila je da uopšte ne vodi registar.

Opštine koje imaju registar izjavile su da je on dostupan javnosti, ali nije data nikakva

“Podzakonski akti nisu usklađeni na pravi način kako bi ustanovili obavezujuće norme povodom ovog pitanja.”

“Baza podataka bi trebalo da bude povezana sa registrima veterinarskih ambulanti.”

“Nakon ispunjenja pomenutog preduslova (osnivanje skloništa), treba zaposliti osoblje koje de biti obučeno za sakupljanje informacija i

formiranje baze podataka i koje bi imale vještine vezano za metodologiju sakupljanja i obrade podataka.”

baze podataka i nedostatak opreme (komputera) za formiranje elektronske baze mogao bi se riješiti preko donacija od strane IPA fondova i drugih izvora finansiranja.”

“Nedostatak znanja o formiranju elektronske

informacija o tome da li su njihovi registri u elektronskom ili pisanom obliku.

Razlozi koji su dati za nevođenje baze podataka su prikazani u nastavku i veoma jasno pokazuju potrebu za praktičnim znanjem i podrškom o tome kako procijeniti brojeve i kako postaviti efikasnu bazu podataka.

Drugi navedeni razlozi uključuju poteškoće u identifikovanju bezdomnih pasa u ruralnim oblastima, gdje su većina pasa vlasnički, ali su

8

postoji odgovarajući registar o broju pasa u skloništu, o psima koji prođu o sklonište ni o usmrđenim psima.”

“Opština nema registar o napuštenim životinjama na ulici. Zaposleni u skloništu evidentiraju jedino životinje uhvađene na ulici ili koje građani dovedu u sklonište.”

“Ne

pušteni da slobodno lutaju; nepostojanje skloništa sa centralnom odgovornošću da sakuplja podatke, nedovoljno jasan zakon, i potreba za povezivanjem sa veterinarskim ambulancama u opštini radi pomoci u prikupljanju podataka, kao što se vidi u navodima u tabeli.

Interesantno je spomenuti da je postojanje skloništa viđeno od strane mnogih kao preduslov za sakupljanje podataka o broju bezdomnih pasa, iako je potrebno znati ove podatke bez obzira na to da li sklonište postoji ili ne. U stvari, dokaz o potrebi (broj bezdomnih pasa) bi pokazao da li je sklonište uopšte potrebno ili bi drugačija strategija bila efikasnija i iziskivala manje troškova. Takođe je nemoguće nadgledati napredak bilo koje strategije tokom vremena bez prikupljanja početnih podataka. **Zbog toga pružanje podrške opštinama da izvrše pravilnu procjenu potreba i sakupljanje podataka o populaciji bezdomnih pasa treba biti prepoznato kao prioritet broj jedan.**

3.3. Registar bezdomnih mačaka

Nijedna opština nema registar o broju bezdomnih mačaka i nijedna nema posebno namijenjen objekat za njihov smještaj. Jedna opština je procijenila njihov broj na 50, dok nijedna druga opština nije dala neki broj.

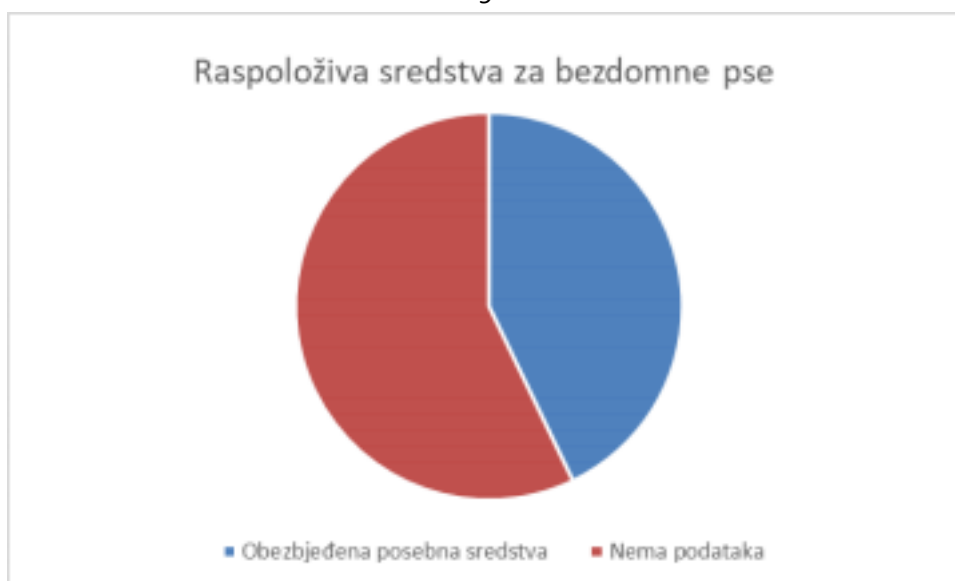
Neke opštine su izjavile da nemaju vidljiv problem sa mačkama, **dok je samo jedna opština izjavila da razmatra mogućnost otvaranja skloništa za bezdomne mačke.**

3.4. Opštinsko finansiranje

Šest opština izjavilo je da imaju posebni budžet za bezdomne pse, dok je osam njih izjavilo da nema. Vodi dio budžeta izdvaja se za finansiranje skloništa, kao što je prethodno rečeno. Dvije opštine finansiraju zaposlene i vozila za sakupljanje pasa, a dvije finansiraju veterinarske usluge za pse u njihovim skloništim. Jedna opština finansira nevladinu organizaciju koja pruža veterinarsku njegu bezdomnim psima.

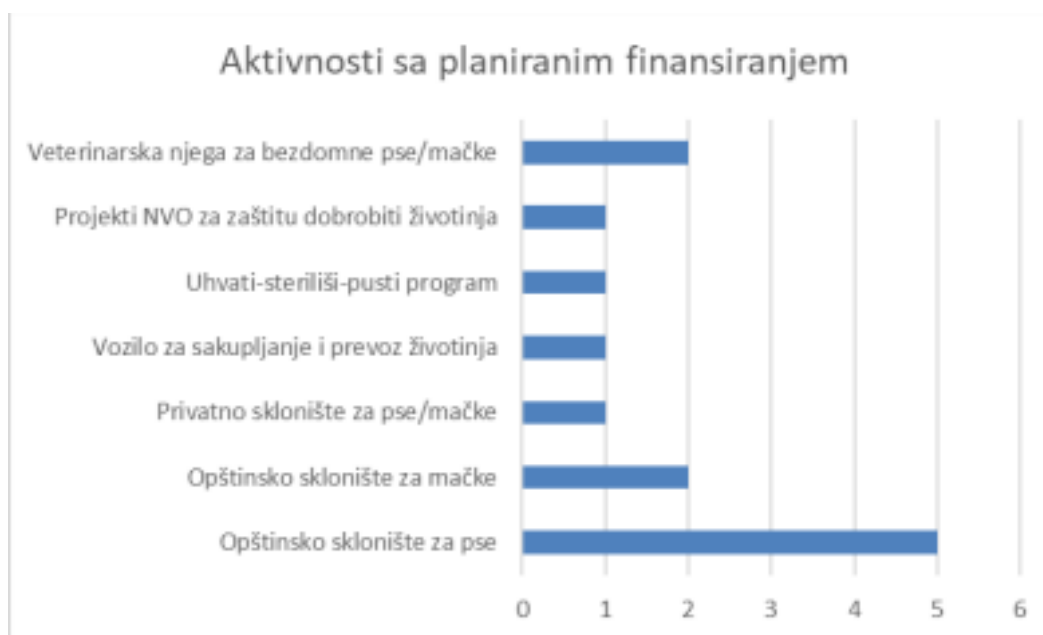
Sedam opština je izjavilo da imaju planove da finansiraju nove aktivnosti u bududnosti. Tako je na primjer jedna opština namijenila 150.000 eura u budžetu za izgradnju skloništa za napuštene kudne ljubimce. Pet opština je navelo da imaju planove da finansiraju opštinsko sklonište, a dvije od njih su navele da imaju planove za finansiranje različitih aktivnosti kao što su kupovina vozila i veterinarska njega. **Ipak, nije jasno da li su ovi planovi samo zamisao ili zaista postoje, jer je samo jedna opština navela konkretan iznos planiran za izgradnju skloništa.**

9

Samo jedna opština izjavila je da ima planove da finansira rad NVO na projektima vezanim za dobrobit životinja, što sugeriše **limitirano prepoznavanje uloge civilnog sektora i mogućnost za stimulisanje boljeg partnerstva kroz rad sa nevladinim organizacijama na ovom polju.** Na ovom polju ved postoji značajna ekspertiza i stoga ima potencijala za blisku saradnju između opština i civilnog sektora, naročito ako se mogućnost za finansiranje civilnog sektora poveda.

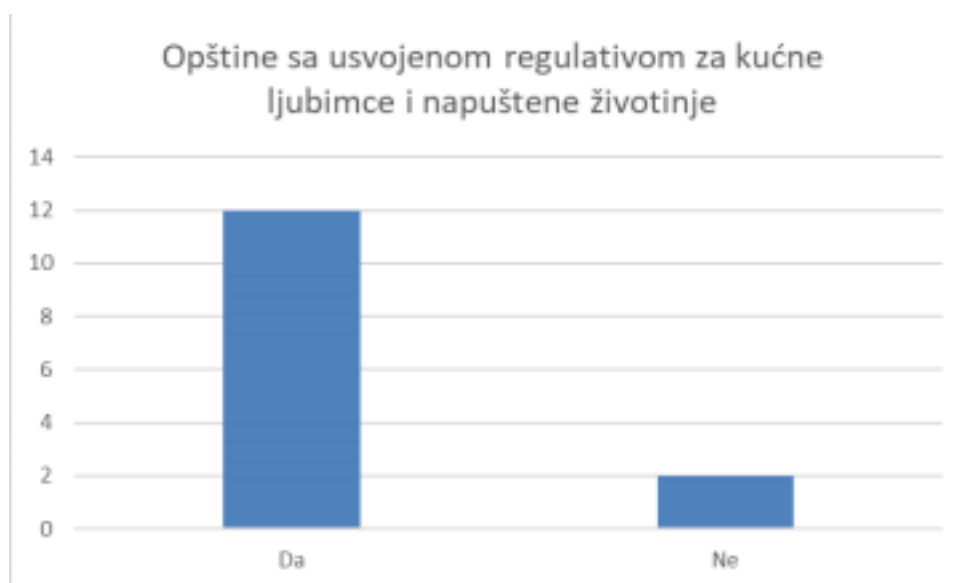
Dalje, nije bilo naznaka o **planovima za finansiranje kontrole nelegalnih odgajivačnica ili programa za smanjenje populacije bezdomnih pasa,** što su ključne stavke u dugoročnom upravljanju populacijom bezdomnih životinja. Ovo ukazuje na **hitnu potrebu za dugoročnim strateškim planiranjem i liderstvu i zakonskoj regulativi na visokom nivou, zato što skloništa sama po sebi ne mogu riješiti problem bezdomnih životinja.**

10

3.5. Lokalna regulativa

Vedina opština usvojila je lokalne odluke o dobrobiti životinja, odnosno uslovima i načinu držanja kudnih ljubimaca, koje vedinom odgovaraju regulativi na nacionalnom nivou. Ohrabrujude je saznanje da opštine koje nemaju usvojene odluke planiraju da ih donesu u bududnosti. **Obim primjene ovih lokalnih odluka zahtjeva dalje istraživanje kako bi se bolje ocijenila njihova djelotvornost. Ovo pitanje treba razmotriti kao dio šire izmjene Zakona o zaštiti dobrobiti životinja koja je planirana za drugu polovinu 2019. godinu.**

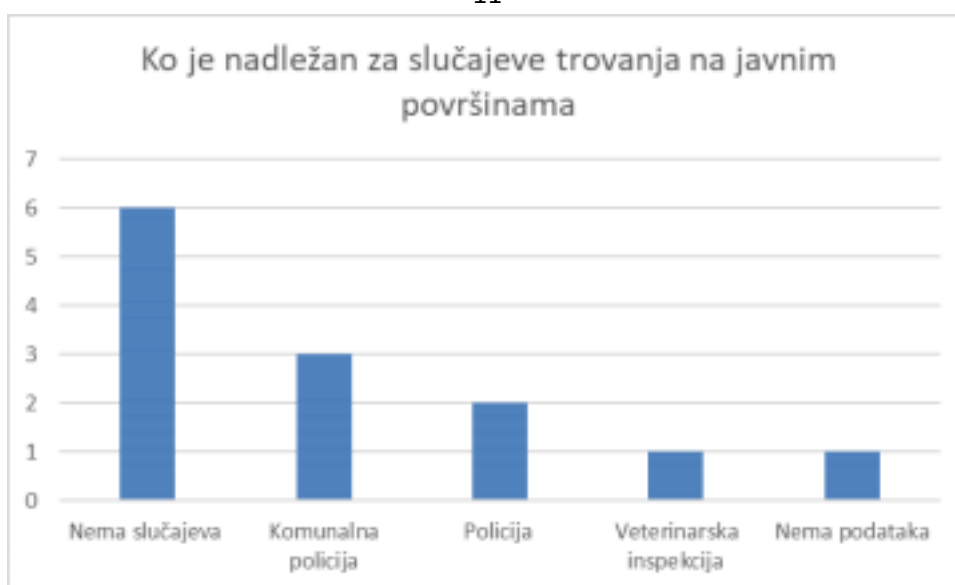
3.6. Otrovne supstance

Ispitanicima je postavljeno pitanje da objasne koji regulatorni sistemi postoje i ko je nadležan za uklanjanje otrovnih supstanci sa javnih površina u slučajevima gdje su bila prijavljena trovanja pasa i mačaka.

Šest opština izjavilo je da nije bilo takvih prijava, a četiri su izjavile da nemaju regulativu o

tom pitanju. Jedna opština je izjavila da nije bilo trovanja otkada je sklonište otvoreno. Jedna opština je navela da se prijavljena trovanja vezuju za vlasničke pse i mačke. Uz to da jedna opština nije dala nikakav podatak, sve ukazuje na to da je polovina opština imala slične incidente, ali nisu imale odgovarajuću regulativu ili proceduru koja bi im pomogla da adekvatno postupe u toj situaciji. **Ovo je veoma zabrinjavajuće sa aspekta zaštite zdravlja životinja i ljudi.** Oni koji su se susreli sa otrovnim supstancama na javnim mjestima naveli su nadležnost različitih organa, uključujući policiju, komunalnu policiju i veterinarsku inspekciju.

11

Ovo ukazuje na nedostatak standardizovanog odgovora na ovaj problem, slabost lokalnih regulatornih struktura, kao i potrebu za jačanjem zakona u ovoj oblasti i povezane kazne, kao što je rečeno u navodima ispod.

Idealno bi bilo da se uspostavi standardizovana procedura koja bi uključivala hitnu policijsku reakciju i istragu.

“Potrebna je izmjena Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, zato što po našem mišljenju postoji jedan ‘pravni vakuum’, treba da imamo norme koje propisuju kako smo obavezni da reagujemo u datoj situaciji, kakva je procedura

i ko ima odgovarajuće kvalifikacije i opremu za uklanjanje opasnih supstanci u skladu sa odgovarajućom regulativom.”

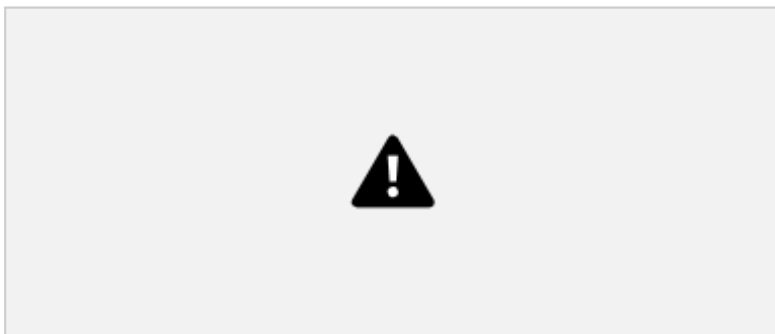
“Nepravilno i nekvalifikovano uklanjanje opasnih supstanci od strane nekvalifikovanih subjekata koji nisu za to zaduženi, osim štetnog uticaja na životinje, može takođe imati negativne efekte na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Izmjene i dopune pomenutog zakona bi takođe trebalo da propišu strože kazne za počiniocima ovih djela.”

uzrasta. Naše mišljenje je da bi edukativni programi/projekti ove vrste imali više efekta tamo gdje već postoji sklonište, gdje djeca mogu na licu mjesta imati praktičan primjer i na taj način stedi bolje znanje o načinu na koji treba tretirati napuštene životinje, što bi po našem mišljenju imalo više efekta nego puka teorija o tome kako pridi problemu.”

Samo dvije opštine su bile u saznanju da postoje konkretni edukativni programi o zaštiti dobrobiti životinja u školama, dok su pojedine izjavile da znaju da postoji nekakva edukacija koja je dio školskog programa.

3.7. Edukativni programi o zaštiti dobrobiti životinja

Dvije opštine su znale za

“Važno je da edukacija počne od najmlađeg

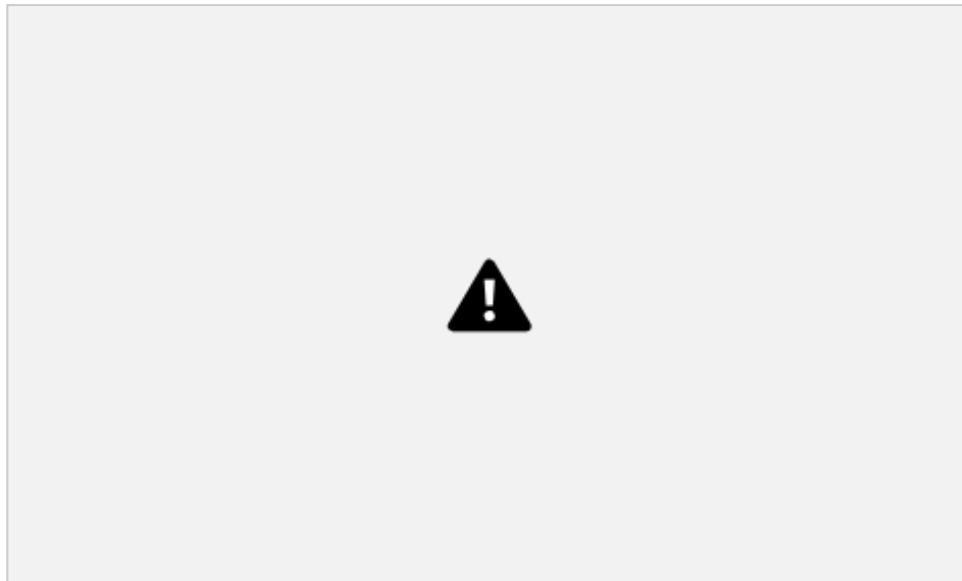
edukativne programe koji su vođeni u partnerstvu sa NVO, i druge dvije su pomenule da su spremne da razmotre tu opciju ukoliko bi postojalo finansiranje za iste. Dvije opštine su

12

navele da bi takvi programi bili od velike koristi ukoliko bi se izvodili kao partnerstvo između opštine, nevladinih organizacija i škola, prepoznavajući korisnu ulogu organizacija koje bi mogle da prenesu svoje praktično iskustvo. Kreiranje mogućnosti za posjetu dječje skloništima za napuštene životinje kako bi vidjeli realnost problema je takođe predloženo.

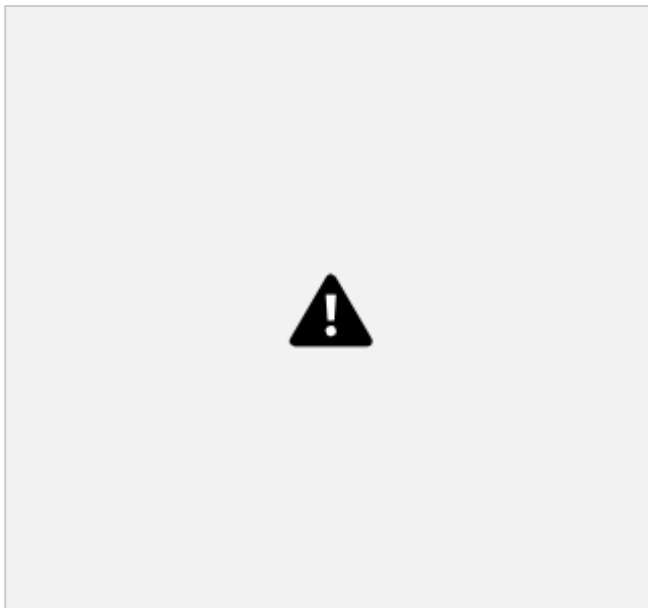
3.8. Prijavljeni slučajevi napada pasa

Ispitanicima je postavljeno pitanje o broju prijavljenih slučajeva napada od strane bezdomnih i vlasničkih pasa. Dok dvije opštine nisu mogle da daju preciznu informaciju o broju prijavljenih slučajeva, a dvije su izjavile da nije bilo prijavljenih incidenata, deset opština je dalo informaciju o prijavljenim slučajevima. U većini opština (8) bilo je manje od 10 takvih incidenata godišnje, ali zabrinjavajuće je da je u dvije opštine bilo između 30 i 40 prijavljenih napada u toku prošle godine, što ukazuje da je to pitanje koje alarmira. Ovo su opštine koje obuhvataju gradove znatne veličine, ali isto tako opštine koje posjeduju skloništa što bi trebalo da ukazuje na postojanje manje pasa na ulici. Moguće je da postojanje prepoznate strategije i vodene osobe za pitanja bezdomnih pasa u opštini olakšava izvještavanje.

Treba napomenuti da nisu prikupljane informacije o validnosti ili rezultatima ovih izvještavanja. Vedina opština izjavilo je da ili nemaju podatak o napadima vlasničkih pasa ili da nije bilo prijavljenih slučajeva, dok je samo jedna opština izjavila da je bilo između 1 i 10 takvih slučajeva, što navodi na to da se prijavljeni slučajevi napada od strane vlasničkih pasa percipiraju kao manje važan problem. Ipak, jedna opština je jasno naznačila da veliki broj prijavljenih slučajeva napada od strane bezdomnih pasa su vjerovatno vlasnički psi koji nisu kontrolisani od strane svojih vlasnika, kao što je navedeno u prozoru. U opštinama gdje mnogo pasa slobodno luta iako su vlasnički, i u odsustvu identifikovanja pasa pomoću mikročipa na nacionalnom nivou, gotovo je nemoguće odrediti pravi status psa.

13

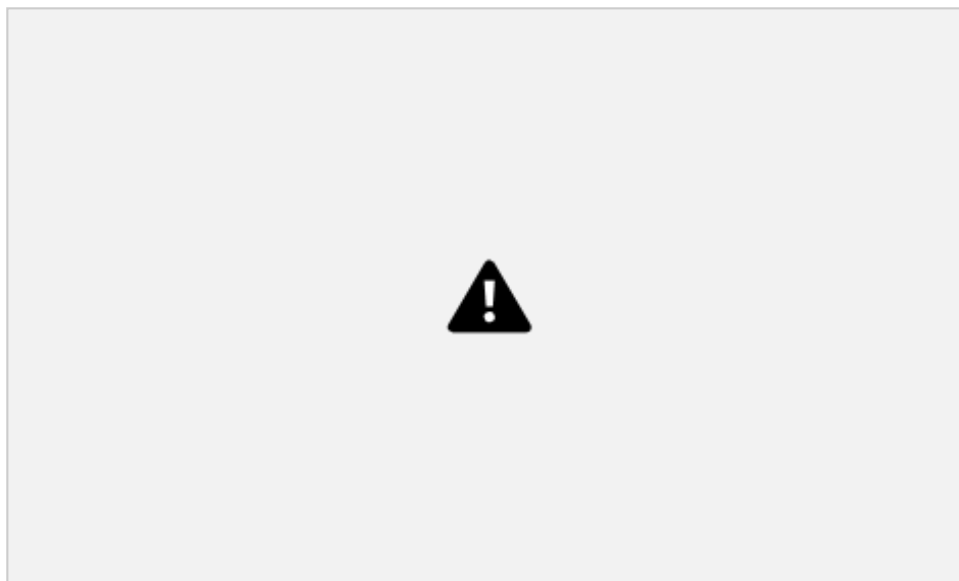
pasa nije moguće to i dokazati. Kako registrom kudnih ljubimaca rukovodi Ministarstvo poljoprivrede i veterinarska uprava, mi mislimo da je neophodno što prije riješiti ovaj problem u okviru zakona, zato što bezdomni psi i mačke na ulicama u stvari dolaze od neodgovornih vlasnika koji nisu kažnjeni za napuštanje ili nebrigu o svojim ljubimcima.”

Iskustvo pokazuje da se vlasnički psi ponašaju više teritorijalno od onih bez doma, što može biti jedan od uzroka napada. Takođe je moguće da se u vedini slučajeva smatra da su potekli od bezdomnih pasa, naročito ako se ne sprovede kompletna istraga. Podaci pokazuju da između 68 do 160 ujeda koji su prijavljeni godišnje u ovih 14 opština predstavljaju slučajeve koji nisu dovoljno istraženi.

“Nemamo tačnu informaciju o napadima od strane vlasničkih pasa, ali smo 100% ubijeđeni da minimum pola prijavljenih slučajeva napada od strane bezdomnih pasa dolaze od strane vlasničkih pasa koji su pušteni na ulicu, ali pošto ne postoji registar vlasničkih

Iznosi naknada i sudskih troškova različiti, gdje je 7 opština izjavilo da nije ispladenih za napade bezdomnih pasa su bilo nikakvih pladanja, dok su druge platile iznos od **112.733 eura** u periodu 2016-2017. Ovo je značajna suma, ali ima dosta varijacija u pladenim iznosima, gdje je u većini slučajeva pladeni iznos bio manje od 10.000 eura, dok su dvije opštine platile preko 30.000 eura godišnje.

Efikasna strategija kontrole populacije i registracije pasa mogu dugoročno omogućiti značajne uštede troškova.

3.9. Hraniteljska njega

Opštine bez skloništa ili planova za njegovu izgradnju su upitane da li su razmislile mogućnost finansiranja smještaja pasa u "hraniteljskim" domovima. **Ovo bi moglo da bude prihvatljivije, fleksibilnije i održivije rješenje od izgradnje velikog centralnog skloništa i zapošljavanja ljudi u njemu, naročito za manje opštine.** Takođe je moguće pružiti bolje uslove za postizanje dobrobiti, na primjer ukoliko bi maksimalno 6 pasa bilo smješteno na

14

jednom hraniteljskom mjestu. Šest od sedam opština je izjavilo da bi razmotrilo ovu mogućnost, pri čemu je jedna izjavila da nije sigurna, sugerirajući da je to model vrijedan razmatranja i dalje diskusije. **Moglo bi biti korisno i moguće na primjer uraditi pilot projekat ovog pristupa u jednoj opštini, uz odgovarajuću superviziju.**

3.10. Uhvati-steriliši-pusti program

Specifično pitanje je postavljeno o tome da li se sprovodi *uhvati-steriliši-pusti* program (USP) i ukoliko da, od strane koga. Jedina opština je izjavila da nemaju zvanično odobren takav program, dok su samo dvije opštine izjavile da imaju takav tip programa kontrole populacije pasa, od kojih jedan vodi nevladina organizacija, a drugi sama opština.

Ovo pokazuje da postoji prostor za razmatranje neiskorištenih potencijala dobro strukturisanih i dobro isplaniranih USP programa. Postoji poseban potencijal za ovaj pristup tamo gdje ved postoji sklonište sa veterinarskim objektima. Deset opština izjavilo je da bi bile zainteresovane da dalje razmotre ovu opciju, naročito ukoliko bi podrška, usmjeravanje i sredstva bili na raspolaganju, što ilustruju slededi navodi:

“Prema projektu u okviru skloništa planirana je izgradnja veterinarske ambulante koja bi radila sterilizaciju napuštenih pasa i mačaka, tako da smo veoma zainteresovani za sredstva kojima bi se sufinansirala izgradnja skloništa, kako bismo se mogli prijaviti za izgradnju ambulante i nakon toga započeli program sterilizacije.”

“Opština bi trebalo to da radi u saradnji sa veterinarskom institucijom koja djeluje u opštini i nekim NVO-ima koje se bave zaštitom dobrobiti životinja... Nismo imali takve inicijative do sada, ali razmišljamo o tome ukoliko se ispune uslovi za finansiranje i osoblje (izvršioc, učesnici u ovoj aktivnosti).”

USP programi nisu pogodni ili uspješni na svim mjestima, naročito ukoliko su rađeni na ad hoc osnovi ili slabo isplanirani. Međutim, ukoliko su bazirani na rezultatima pravilnog brojanja bezdomnih pasa i propisno izvedeni, takvi programi mogu smanjiti broj neželjenih pasa i mogu biti naročito prikladni u područjima gdje su bezdomni psi generalno prihvađeni od strane zajednice. Vodič koji bi sadržao najbolje primjere iz prakse i praktičnu

metodologiju za kontrolu broja bezdomnih pasa bio bi koristan za sve opštine i mogao bi biti pripremljen od strane institucija ili kvalifikovane NVO.

“Ukoliko je mogude koristiti neki konkretni program, mi bismo bili veoma sredni kada bi nam ga neko predstavio... opština bi definitivno pokazala interesovanje, razumijevanje i volju za unapređenje na ovom polju.”

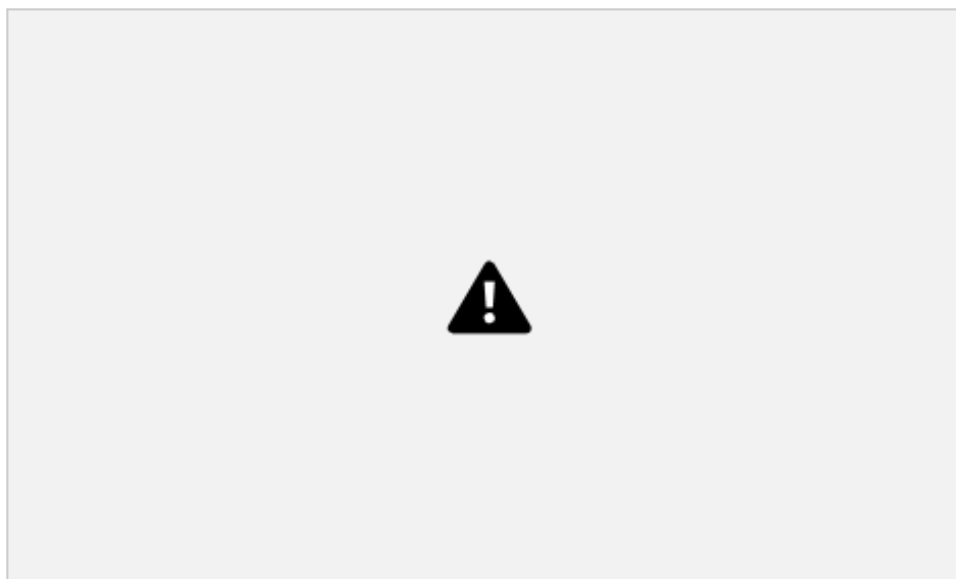
“Mi bismo definitivno razmotrili mogućnost kreiranja ovakvog programa.”

“Imajudi u vidu nedostatak iskustva organa lokalne samouprave u kreiranju pomenutog programa, vezano za ovo pitanje mi bismo imali saradnju sa NVO koje imaju iskustva u tom polju. Ukoliko bi nam program sa pomenutim sadržajem bio predstavljen od strane kompetentne NVO, mi bismo razmotrili mogućnost implementacije, vodedi računa o dostupnim budžetskim sredstvima potrebnim za realizaciju istog.”

3.11. Dijeljenje troškova uspostavljanja centralnog registra kudnih ljubimaca

Pitali smo opštine da li bi bile voljne da razmotre sufinansiranje jedinstvenog centralnog registra pasa i mačaka u namjeri da se pomogne identifikacija napuštenih kudnih ljubimaca i bezdomnih životinja, kako bi se pratilo kretanje životinja i olakšalo izricanje sankcija za kršenje zakona. Naročito smo bili zainteresovani za ovo pitanje kao metodu za pomod u finansiranju kreiranja centralne baze podataka, tako da bi vlasnici i skloništa bili obavezni da sprovode čipovanje, kao alat za bolje sankcionisanje neodgovornih vlasnika. Iako se situacija promijenila otkako su upitnici napravljeni u tome da je Ministarstvo poljoprivrede sada raspisalo tender za pripremu takve baze podataka sa centralnim finansiranjem, interesantno je pomenuti visok nivo potencijalne podrške za sufinansiranje projekata korisnih za lokalne zajednice. Dvije opštine su precizirale iznose koji bi mogli biti na raspolaganju: od 1000 do 3000 eura.

Korisno je razmotriti ovaj način finansiranja specifičnih projekata koji nose zajedničke koristi za sve, ali ih je potrebno finansirati velikim sredstvima.

3.12. Postupanje u slučajevima zlostavljanja životinja

Sve opštine osim jedne izjavile su da imaju dobru saradnju sa policijom vezano za slučajeve prijavljenog nasilja nad životinjama ili prijavljene situacije držanja životinja u neadekvatnim uslovima. Ipak, treba istadi da je pet opština navelo da nikada nije imalo takav slučaj, a u svim opštinama osim jedne, samo 9 takvih slučajeva je prijavljeno u periodu između 2015. i 2017. godine. Samo jedna opština je navela vedi broj incidenata, sa 43 ukupno istraženih slučajeva, ali je samo njih 8 (18%) rezultiralo u prekršajnim prijavama. Nisu svi slučajevi rezultirali sankcijama i neki su samo upudeni veterinarskoj inspekciji na dalje postupanje.

Iz ovog istraživanja ne možemo tačno redi da li je broj prijavljenih slučajeva nizak zbog zaista malog broja incidenata ili se oni ne prijavljuju redovno. U svijetlu velikog broja slučajeva nasilja nad psima i mačkama koje se prijavljuje nevladinim organizacijama koje svakodnevno rade na terenu, ovo je oblast koju bi trebalo dalje istražiti, na primjer pitajudi građane da li su bili svjedoci zlostavljanja ili da li znaju kako i kome ga mogu prijaviti. Jedino analiza stvarnih prijavljenih slučajeva policiji i njihovih ishoda bi nam rekla više o tome kako su ti slučajevi prijavljeni i kako se postupalo u njima, što zavređuje posebnu studiju.

3.13. Žalbe građana

Velika vedina opština izjavila je da su se žalbe o životinjama koje su primili najčešde ticale ujeda pasa. Trovanje i neodgovorno vlasništvo su ostale uobičajene žalbe, što je ilustrovano navodima u nastavku:

“Najčešće žalbe odnose se na vlasnike pasa koji puštaju pse da se kreu slobodno ulicama i u parkovima. Psi bježe od vlasnika i plaše ljude, prije svega djecu koja ne znaju da li je pas opasan ili ne. Zbog ovog razloga često imamo slučajeve svađe na licu mjesta gdje se građani žale na ponašanje vlasnika pasa.”

17

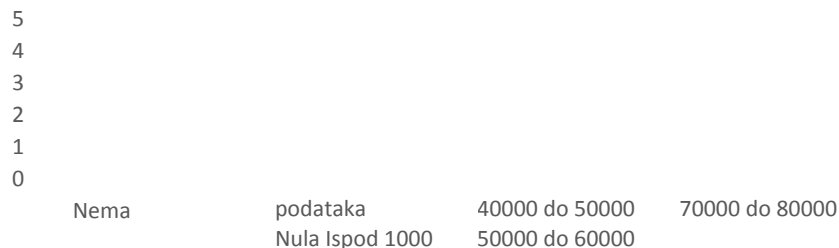

3.14. Finansiranje kontrole populacije bezdomnih pasa i mačaka

Šest opština nije moglo dati podatke o iznosu sredstava potrošenih iz lokalnog budžeta u 2017. godini na kontrolu populacije i njegu bezdomnih pasa i mačaka, a tri nisu uopšte trošile novac. Među opštinama koje su dale podatke, bilo je velikih varijacija od iznosa ispod 1000 eura (za program sterilizacije) do 72.000 eura. Nije bilo očigledne korelacije između veličine opštine i relativne ekonomske modi, ali tamo gdje je potrošen značajan iznos sredstava, sve je išlo za skloništa za pse.

Jasno je da de teško dodi do značajnije promjene situacije u opštinama koje ne ulažu sredstva u kontrolu i brigu, ali je nejasno da li je u pitanju neprimjedivanje potrebe za tim ili jednostavno ima previše drugih potreba koje treba finansirati iz budžeta. Ovo ponovo podvlači potrebu da se uradi propisna procjena na državnom nivou vezano za broj bezdomnih pasa i mačaka kako bi se vidjelo u kom pravcu bi trebalo usmjeriti lobiranje za trošenje više novca. **Podaci takođe ističu veoma različite iznose utrošene za skloništa, pokazujući potencijal za razmjenu dobre prakse, ideja za kontrolu troškova, inicijative najboljih vrijednosti i podrške menadžmentu.** Drugi dio našeg izvještaja koji analizira standarde u skloništima takođe pokazuje različitost u broju zaposlenih i njihovih uloga.

Finansijska sredstva za bezdomne pse/mačke po broju
opština (u eurima)

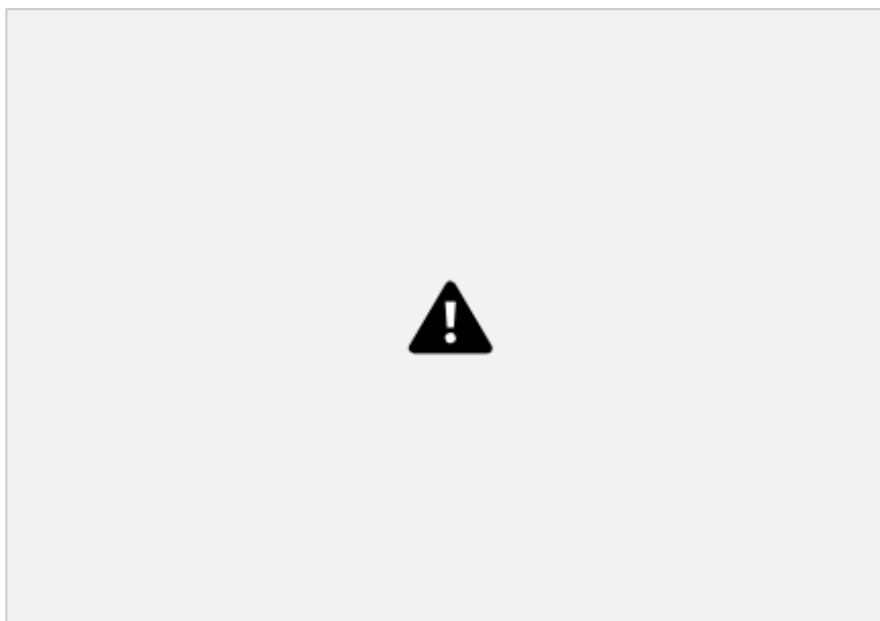

18

Dalje, vođenje skloništa za pse jasno povlači značajnu obavezu tekudih troškova na trajnoj bazi, a ne samo veliku kapitalnu sumu na početku. Drugi problemi koji su identifikovani u procesu izgradnje skloništa (ispitano kroz izvještaj broj dva) uključivali su poteškodu u pronalaženju odgovarajućih lokacija, uz protivljenje građana da se sklonište izgradi baš na tom mjestu kao ključni problem koji treba prevazići. Jednom kada je sklonište otvoreno, brzo de ispuniti kapacitete ostavljajući bezdomne pse i dalje na ulici ukoliko se ne pokrene program kontrole (npr. USP/ program odgovornog vlasništva) ili de sklonište biti pretrpano, a uslovi nehumani. **Ovo pojačava potrebu za iznalaženjem alternativnih modela kao što je finansiranje USP programa i hraniteljskih domova za pse/mačke, čime se stvara više fleksibilnosti u troškovima kako se njihova populacija bude mijenjala.**

3.15. Odlaganje leševa životinja

Ispitanicima je postavljeno pitanje o tome kako se postupa sa tijelima mrtvih životinja u njihovim opštinama. Vedina je odgovorila da se sahranjuju u komunalnim jamama (tzv. grobljima) u skladu sa zakonom. Tamo gdje procedura nije detaljno opisana, uglavnom je rečeno da je ovo pitanje u nadležnosti Javnog komunalnog preduzeda (Čistode) i da se u skladu sa tim i radi.

3.16. Prepreke za implementaciju zakona i podzakonskih akata

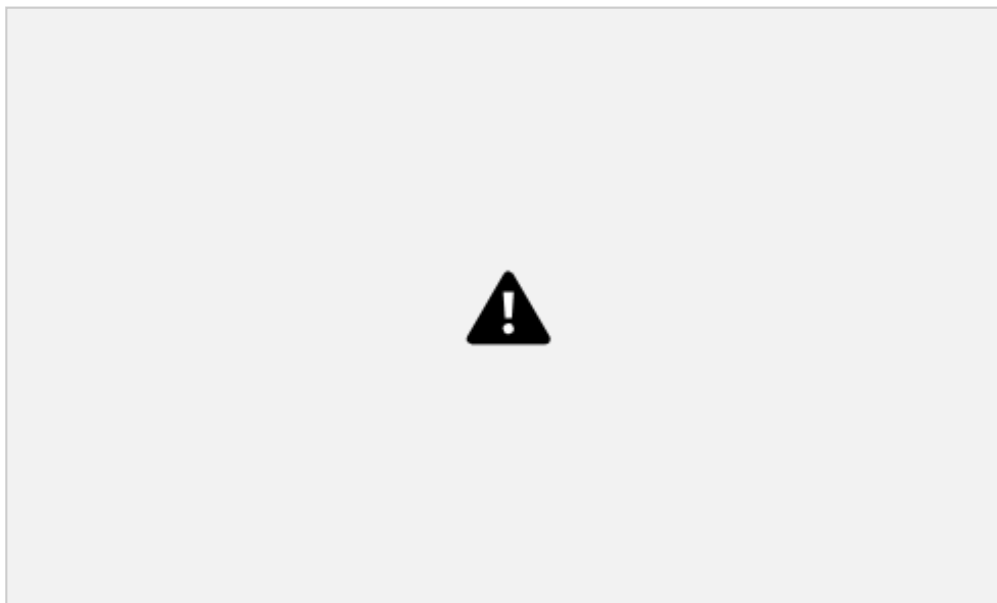
Ispitanici su upitani da identifikuju glavne barijere sa kojima se susredu u implementaciji

zakona i podzakonskih akata koji se odnose na zaštitu životinja i skloništa. Oni su identifikovali spisak problema, pri čemu su najčešći: nedostatak finansiranja, infrastrukture (u smislu skloništa) i nedostatak znanja ili ekspertize u ovom polju, što se reflektuje i kao

19

nedostatak kvalifikovanog kadra. Pet opština izjavilo je da barijeru predstavlja i nedostatak podrške javnosti.

Nedostatak finansija je problem od velike važnosti, koji mora biti sagledan u kontekstu percipiranih rješenja problema, tako da je 8 opština takođe identifikovalo nedostatak infrastrukture (skloništa) kao problem. I to je tačno: nalaženje kapitalnih finansijskih sredstava za izgradnju skloništa nije lak zadatak ili prepreka koju je lako prevazidi. **Ovo ukazuje na potrebu ponovnog razmatranja potencijalnih rješenja na koje se opštine mogu fokusirati, preduzimajući sveobuhvatan i preventivni način rješavanja problema u vezi sa zaštitom dobrobiti životinja, umjesto da se samo fokusiraju na skloništa kao jedino rješenje. Sama skloništa ne mogu riješiti ovaj problem.**

Činjenica da su mnoge opštine navele nedostatak znanja i obučenog osoblja u ovoj oblasti govori o potrebi da im se obezbijede druge priuštive mjere, podrži saradnja sa drugim institucijama (uključujući državne organe, policiju, NVO) koje često imaju neophodno znanje, i razmotre različite modele zbrinjavanja. Takav dijapazon opcija bi mogao stimulisati odlučniju akciju i interesovanje, ukoliko bi se smatralo lakše sprovodivim nego izgradnja skloništa i **mi urgiramo na Savjet za zaštitu životinja da obezbjedi opštinama vodiče, odnosno uputstva o drugim konkretnim opcijama koje mogu implementirati.** Nedostatak znanja koji je prepoznat takođe može biti riješen kroz kreiranje i održavanje određenih praktičnih obuka za bolje upravljanje skloništima i životinjama u njima.

3.17. Podrška i partnerstva NVO

Opštine su upitane kakvu vrstu podrške bi željele da dobiju od strane civilnog sektora u cilju unaprijeđenja kontrole populacije bezdomnih životinja i brige o njima, na šta su dati različiti predlozi, uključujući:

- Podršku radu skloništa – na primjer u pomaganju oko udomljavanja pasa i pružanje savjeta za pronalaženje i nabavku neophodne tehničke opreme.
- Edukaciju javnosti o odgovornom vlasništvu nad kućnim ljubimcima i dobrobiti životinja, uključujući i škole.
- Finansijsku podršku, kako kroz dobrovoljne donacije, tako i kroz obezbjeđivanje treninga/pomodi/partnerstava/zajedničkih radionica o potencijalnim raspoloživim fondovima, na primjer kroz EU bazirane projekte. Interesantno je primijetiti ovu simbiozu – nevladine organizacije koje često traže sredstva od državnih organa i očekivanje istih organa da im nevladine organizacije pomognu u ostvarivanju pristupa sredstvima. Ovo pokazuje postojanje mogućnosti za više zajedničkog rada i partnerskih prijama na konkurse kod trećih strana.
- Lobiranje za centralnu bazu podataka za mikročipovanje.
- Direktno obezbjeđivanje projekata (na primjer: vakcinacija, sterilizacija i privremeni smještaj).

4. Zaključci i preporuke

Iako je upitnik ispunilo samo 60% opština, on pruža jedan sažet i koristan pregled ključnih problema i pomaže u sažimanju prioriteta za bududi rad i podršku u finansiranju zaštite dobrobiti životinja. Preporuke koje iz njega proizilaze su relevantne za Upravu za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Savjet za zaštitu životinja, nevladine organizacije i same opštine, i trebalo bi da budu razmotrene od strane istih u njihovim bududim planovima za djelovanje. Opšti ton i detalji u odgovorima jedinica lokalne samouprave govore o visokom nivou posvedenosti i podršci kako bi se popravila situacija u oblasti zaštite dobrobiti životinja na lokalnom nivou.

Ključna pitanja i preporuke koje treba razmotriti uključuju:

Bezdomne mačke su umnogome nevidljive i zapostavljene, iako to predstavlja problem u mnogim gradovima. Ovo je pitanje koje treba biti posebno adresirano u nacionalnoj strategiji o zaštiti dobrobiti životinja.

Obim problema populacije bezdomnih pasa nije dobro definisan, pri čemu vedina opština nije mogla da se izjasni čak ni o broju bezdomnih pasa na svojoj teritoriji. Dobro je što Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove zajedno sa EU trenutno radi na projektu iz ovog polja ekspertize i preporučujemo da sve opštine budu podržane kako bi bolje odredile obim problema na svojoj teritoriji kako bi se omogućilo efikasno planiranje i korišdenje sredstava u bududnosti. U svim opštinama treba redovno vršiti odgovarajuda

brojanja i procjenu broja bezdomnih pasa, u svrhu planiranja i monitoringa.

Činjenica da većina opština nema usvojenu strategiju ili plan za njeno usvajanje pokazuje korijen problema bezdomnih životinja (npr. nesterilisani psi, edukacija vlasnika kudnih ljubimaca, kontrola nelegalnih odgajivačnica) i jasnu potrebu za boljim strateškim upravljanjem, obukama i podrškom, što su oni i sami identifikovali kao prioritetna pitanja.

Promovisanje dobrobiti životinja i pozitivnih stavova u društvu je važno pitanje koje de takođe obezbijediti snažniji mandat za djelovanje. Trebalo bi hitno započeti sa sprovođenjem edukativnih i medijskih kampanja na nacionalnom i lokalnom nivou.

Postoji jasno izražena spremnost za razmatranje USP programa kao dijela strategije kontrole populacije, ali postoji nedostatak znanja i ekspertize o ovoj metodologiji. Vodič sa smjernicama koji bi sadržao najbolje primjere iz prakse i praktičnu metodologiju kontrole populacije bezdomnih pasa može biti od velike koristi za sve opštine i mogao bi biti kreiran od strane nadležnih institucija ili kvalifikovanih organizacija.

Preveliki fokus se stavlja na skloništa (ili njihovo nepostojanje), naročito u svjetlu činjenice da je nedostatak finansija predstavljen kao ključna prepreka za dalje djelovanje. Trebalo bi bliže istražiti mogućnost alternativnih modela zbrinjavanja bezdomnih i napuštenih pasa, kao što je pladeni privatni hraniteljski smještaj.

Postoji jasan potencijal za bližu saradnju između lokalnih samouprava i nevladinih organizacija i izražena spremnost koja je navedena u odgovorima većine opština. Naročito

22

postoji mogućnost za razvijanje zajedničkih projektnih predloga za partnersko finansiranje što je prihvatljiviji model od strane mnogih agencija i institucija koje podržavaju razvoj civilnog sektora. Trebalo bi omogućiti održavanje zajedničkih radionica na lokalnom i/ili nacionalnom nivou na kojima bi se razmatrale aktuelne i buduće mogućnosti finansiranja.

U svjetlu stalnih izvještaja o slučajevima trovanja i zlostavljanja životinja, morala bi se uspostaviti bolja istraga, kontrola i sprovođenje zakona i kreirati javna kampanja protiv okrutnosti nad životinjama.

Godišnje se troše značajna sredstva na kompenzacije za ujede pasa iako se svi slučajevi u potpunosti ne ispituju. Ujedi i napadi od strane pasa su primjedeni kako od strane vlasničkih, tako i od strane bezdomnih pasa. Uspostavljanje centralnog registra vlasnika i obavezno mikročipovanje de pomodi da se razriješi ovaj problem, ali mora biti ojačana i primjena propisa koji se tiču vlasništva nad kudnim ljubimcima na lokalnom nivou. Poboljšanje zdravlja i dobrobiti pasa u zajednici, na primer vakcinacijom i USP programima, takođe de umanjiti agresiju i teritorijalne sukobe koji mogu dovesti do incidenata.

Trebalo bi razmotriti edukativne programe za promociju odgovornog vlasništva i savremene vještine za dresuru pasa, što bi se moglo sprovesti u partnerstvu sa nevladinim organizacijama ili drugim ekspertima.

Postoji prostor da se poboljšaju metode i procesi za razmjenu dobre prakse u vezi sa razvojem strategija, zapošljavanjem i upravljanjem u skloništima. Trebalo bi razviti

standardizovanu obuku zasnovanu na kompetencijama za vodede ljude na lokalnom nivou i zaposlene u skloništima koji se smatraju ekspertima na lokalnom nivou. Na primjer, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u partnerstvu sa nevladinim organizacijama mogla bi da razvije i pilotira praktične kurseve za bolje upravljanje skloništima i kontrolu populacije životinja.

Edukacija u školama, u saradnji sa lokalnim nevladinim organizacijama i skloništima može biti dragocjena, ali obrazovni sektor bi takođe trebalo da se podstakne da preuzme vedu ulogu u pogledu snažnijeg razmatranja pitanja dobrobiti životinja i odgovornog vlasništva u školskom programu. Lokalne samouprave bi trebalo da razmotre davanje lokalnih grantova kako bi podržale nevladine organizacije u pružanju eksternih i terenskih obrazovnih programa, uključujući odgovorno vlasništvo i dobrobit životinja u širem smislu. Svi obrazovni programi moraju biti evaluirani.

Poželjno je dalje istraživanje stavova i znanja javnosti o prijavljivanju zlostavljanja životinja da bi se bolje istražio postojedi raskorak između visokog nivoa svjedočenja o tim slučajevima (npr. preko nevladinih organizacija i društvenih mreža) i niskog nivoa zvanično prijavljenih slučajeva kroz zakonski i regulatorni sistem. Nevladine organizacije bi mogle da rade zajedno na uspostavljanju centralne baze podataka o prijavljenim slučajevima, kako bi između ostalog ovo pitanje predočili relevantnim organima. One takođe mogu imati zagovaračku ulogu tako što bi ohrabrivale, podržale i pomogle svakome ko prijavi ovakav slučaj njima da to uradi i putem zvaničnih kanala. Jedino analiza podnesenih prijava i njihovih ishoda bi nam rekla više kako se ovi slučajevi prijavljuju i kako se postupa u njima, što bi mogla da bude tema posebnog istraživanja.

Aneks 1 – Upitnik za jedinice lokalne samouprave

UPITNIK

Ovaj upitnik se sastoji iz dva dijela. Prvi set pitanja se odnosi na sve jedinice lokalne samouprave (u daljem tekstu: opštine) u zemlji, dok se drugi set pitanja odnosi na osam lokalnih samouprava koje su dosad izgradile skloništa za napuštene životinje (Berane, Budva, Herceg Novi, Kotor, Nikšid, Pljevlja, Podgorica, Ulcinj).

Pojašnjenje termina: U ovom upitniku se koristi termin "bezdomni psi i mačke" da označi one životinje koje se nalaze na ulici, a tu su završile ljudskim činjenjem, ili su potomci životinja koje takođe žive na ulici, ili im je jedan roditelj vlasnički pas/mačka, a drugi sa ulice. Ne koristimo termin psi (i rjeđe, mačke) lualice jer smatramo da nije adekvatan: životinje na ulici se obično kreću u okviru jednog područja koje im je dobro poznato i rijeko odlaze u udaljene djelove grada, osim u slučajevima traganja za partnerom u sezoni parenja. "Napuštene kudni ljubimac" je zakonski termin, ali ni on nije sasvim adekvatan: nisu sve životinje koje se nalaze na ulici nekad bile kudni ljubimci. Veliki broj njih jeste (može se vidjeti po pasminama), ali ostatak nikad nije bio u vlasništvu čovjeka.

Molimo vas da u slučaju više pitanja sa ponuđenim odgovorima, koristite **žuti marker** (opcija Text Highlight Color) da označite željeni odgovor.

Molimo vas da nakon što ispunite upitnik u Word-u, prebacite ga u PDF format i tako nam ga pošaljete nazad na adresu korina.animals@gmail.com.

Hvala na izdvojenom vremenu!

Ovlašteno lice koje je popunjavalo upitnik i njegova/njena funkcija:

--

24

I dio – sve opštine

1) Da li vaša opština posjeduje strategiju i/ili plan za rješavanje problema bezdomnih pasa i mačaka?

Ukoliko da, možete li nam reći nešto više o istima?

Ukoliko ne, da li i kada imate u planu njihovo usvajanje?

2) Da li vaša opština posjeduje registar sa podacima o bezdomnim psima u Vašoj opštini?

Misli se na procjenu broja pasa koji žive na ulici, bez obzira na pse smještene u skloništu, privatnom smještaju i kudne ljubimce.

3) Da li vaša opština posjeduje registar sa podacima o bezdomnim mačkama u Vašoj opštini?

Misli se na procjenu broja mačaka koje žive na ulici, bez obzira na mačke smještene u skloništu, privatnom smještaju i kudne ljubimce.

4) ko da, da li je vaš registar:

- a) u elektronskoj formi,
- b) u pisanoj formi,
- c) oboje?

5) Ako ne, da li je razlog tome:

- a) nedostatak zaposlenih koji bi sakupili i obradili podatke;
- b) nedostatak znanja o metodologiji sakupljanja ovih podataka;
- c) nedostatak znanja o formiranju elektronske baze;
- d) nedostatak kompjutera za formiranje elektronske baze;
- e) drugo – molimo navedite:

6) Da li je dozvoljen pristup javnosti ovim podacima ukoliko oni postoje?

7) Da li vaša opština finansira nešto od navedenog:

- a) opštinsko sklonište za napuštene pse,
- b) opštinsko sklonište za napuštene mačke,
- c) privatno sklonište za napuštene pse (u vlasništvu fizičkog lica ili NVO), d)

- privatno sklonište za napuštene mačke (u vlasništvu fizičkog lica ili NVO), e)
- vozilo / osoblje koje sakuplja i sklanja pse i mačke sa ulice,
- f) program za kontrolu nelegalnih odgajivačnica,
- g) program za kontrolu populacije uličnih pasa (uhvati, steriliziraj, pusti program), h)
- projekte NVO u oblasti zaštite dobrobiti životinja,
- i) veterinarske usluge za bezdomne pse,
- j) veterinarske usluge za bezdomne mačke?

8) Ukoliko ne postoji, da li imate u planu finansiranje nečega od navedenog:

25

- a) opštinsko sklonište za napuštene pse,
- b) opštinsko sklonište za napuštene mačke,
- c) privatno sklonište za napuštene pse (u vlasništvu fizičkog lica ili NVO), d)
- privatno sklonište za napuštene mačke (u vlasništvu fizičkog lica ili NVO), e)
- vozilo / osoblje koje sakuplja i sklanja pse i mačke sa ulice,
- f) program za kontrolu nelegalnih odgajivačnica,
- g) program za kontrolu populacije uličnih pasa: (uhvati, steriliziraj, pusti program), h)
- projekte NVO u oblasti zaštite dobrobiti životinja,
- i) veterinarske usluge za bezdomne pse,
- j) veterinarske usluge za bezdomne mačke?

9) Da li je vaša opština donijela propis kojim se reguliše način držanja kudnih ljubimaca i postupanje sa napuštenim životinjama?

ko da, da li nas možete uputiti na njega? Bili bismo zahvalni ako biste nam ga poslali uz ispunjeni upitnik.

Ako ne, da li i kada imate u planu njegovo donošenje?

10) Kako je regulisan sistem uklanjanja opasnih supstanci sa javnih površina koje su potencijalno postavljene da bi naškodile životinjama na ulici (herbicidi i pesticidi i sl.) u vašoj opštini?

Pojašnjenje: Prošle godine u ovo vrijeme je u glavnom parku u Nikšidu primijedena velika količina žute supstance koja je mnogo puta prije toga primijedena u slučajevima trovanja pasa (tipa zabranjenog pesticida kreozana). Volonteri jednog udruženja za zaštitu životinja su kontaktirali sve relevantne organe u gradu, od predstavnika Opštine, preko komunalne policije, policije, do službe zaštite i spašavanja i JKP-a, ali se niko nije proglasio nadležnim za takvu situaciju. Službenici CB Nikšid su sačinili zapisnik i uzeli forenzički uzorak, ali nisu uklonila supstancu, već su to uradili građani, na sopstvenu odgovornost.

11) Da li znate za postojanje edukativnih školskih programa ili projekata iz oblasti zaštite dobrobiti životinja u vašoj opštini?

12) Koliko slučajeva napada bezdomnih* pasa na ljude je zabilježeno 2017. godine?

- a) nepoznato
- b) 0
- c) 1-10
- d) 11-20
- e) 21-30
- f) 31-40

- g) preko 40
- h) tačan broj (ukoliko ga posjedujete):

*ne odnosi se na vlasničke pse

13) Koliko slučajeva napada vlasničkih pasa na ljude je zabilježeno 2017. godine?

- a) nepoznato
- b) 0
- c) 1-10

26

- d) 11-20
- e) 21-30
- f) 31-40
- g) preko 40
- h) tačan broj (ukoliko ga posjedujete):

14) Koliko novca je Vaša opština izdvojila na pladanje odštete licima zbog ujeda bezdomnih* pasa:

- a) 2017. godine:
- b) 2016. godine:
- c) 2015. godine:

*ne odnosi se na vlasničke pse

15) ko vaša opština nije osnovala sklonište za napuštene pse, da li imate ugovor o saradnji sa nekom drugom opštinom u vezi sa zbrinjavanjem bezdomnih pasa?

Ukoliko da, sa kojima i otkad?

16) ko vaša opština nije osnovala sklonište za napuštene životinje i nema finansijskih sredstava da uradi isto u doglednoj bududnost, da li biste razmotrili mogućnost finansiranja hraniteljskih domova za bezdomne pse i/ili mačke umjesto izgradnje jednog velikog skloništa?

17) Da li u vašoj opštini postoje programi za kontrolu populacije bezdomnih pasa „uhvati, steriliši, pusti”, koji obuhvataju kupljenje bezdomnih životinja sa ulice, njihovu sterilizaciju, vakcinaciju i vradanje na lokaciju na kojoj građani ili volonteri brinu o njima?

- a) Da, i naša opština aktivno učestvuje u njemu,
- b) Da, ali naša opština ne učestvuje u njemu,
- c) Ne postoji,
- d) Možda postoji, ali mi nismo upudeni,
- e) drugo – molimo navedite:

18) Ukoliko ne postoji, da li biste razmotrili kreiranje jednog ovakvog programa?

19) Ukoliko bi vašoj opštini bilo ponuđeno da kofinansira kreiranje objedinjenog centralnog registra pasa i mačaka koji bi olakšao identifikaciju napuštenih kudnih ljubimaca i tretiranih bezdomnih životinja, tako da bi se mogao pratiti dotok novih životinja na ulice i bilo lakše sankcionisati sve oblike kršenja zakona koji potiču od neodgovornog vlasništva, da li biste bili spremni da učestvujete u tom projektu?

Ukoliko da, koju visinu doprinosa projektu bi Vaša opština bila spremna da izdvoji? (Može i okvirno.)

27

20) Da li sarađujete sa policijom u pitanjima nasilja nad životinja i drugih oblika kršenja zakona iz ove oblasti?

21) Koliko slučajeva okrutnosti nad životinjama, neadekvatnog držanja životinja i slično je prijavljeno komunalnoj policiji u vašoj opštini:

a) 2017. godine:

b) 2016. godine:

c) 2015. godine:

22) U koliko od tih slučajeva je komunalna policija izdala prekršajni nalog?

23) Koje su najčešće primjedbe koje vaša opština prima, a tiču se slededih pitanja:

a) trovanje bezdomnih i/ili vlasničkih životinja,

b) vlasnici koji ne brinu o svojim kudnim ljubimcima,

c) nasilje i drugi oblici okrutnosti nad životinjama,

d) ujedi bezdomnih i/ili vlasničkih pasa,

d) drugo – molimo navedite šta

24) Koja je ukupna suma koju je vaša lokalna samouprava potrošila na kontrolu populacije bezdomnih pasa i mačaka prošle godine? (Može se izraziti i procentualno u odnosu na ukupan budžet opštine.)

25) Kako je regulisan sistem odlaganja leševa uginulih, stradalih i/ili usmrdenih bezdomnih životinja u vašoj opštini?

26) Koje su glavne prepreke u punoj implementaciji zakonskih i podzakonskih akata iz oblasti zaštite i držanja životinja u vašoj opštini:

a) nedovoljna podrška javnosti,

b) nedostatak obučenog ljudstva za ove oblasti,

c) nedovoljno znanje o ovim oblastima,

d) nedostatak odgovarajuće infrastrukture,

e) nedostatak finansija,

f) to nije važno pitanje za nas,

g) drugo – molimo navedite šta

27) Kakvu vrstu podršku biste voljeli da dobijete od strane NVO sektora u svrhu poboljšanja brige o i kontrole populacije bezdomnih životinja?

28

II dio – opštine koje su osnovale skloništa za napuštene životinje

28) Kada su počeli i kada su završeni radovi na izgradnji vašeg skloništa? Koji su bili najvedi problemi i prepreke sa kojima ste se susretali u ovom periodu?

29) Kada je sklonište počelo sa radom, a kada je dobilo stalno rješenje o radu? Ukoliko sklonište ne posjeduje stalno rješenje o radu, ved samo privremeno ili je ono isteklo, molimo da to naglasite.

30) Da li vaše skloništa prima obje vrste životinja: pse i mačke?

Ukoliko ne, da li imate u planu adaptaciju skloništa ili osnivanje novog za tu vrstu koja sada nema pravo na prihvāt u skloništu?

31) Da li vaše sklonište vodi evidenciju o pronađenim životinjama i njihovom zbrinjavanju ili usmrdivanju?

Ukoliko da, da li je ova evidencija u pisanoj i/ili elektronskoj formi?

32) Da li imate politiku o usmrdivanju životinja koje se nalaze u vašem skloništu?

33) Da li je prošle godine u vašem skloništu bilo slučajeva usmrdivanja zdravih životinja? Ukoliko da, koliko i koji razlozi su prethodili ovoj odluci?

34) Da li je prošle godine u vašem skloništu bilo slučajeva usmrdivanja bolesnih životinja? Ukoliko da, koliko i koje bolesti su najčešde bile u pitanju?

35) Kako je regulisan sistem odlaganja leševa uginulih i/ili usmrdenih životinja u vašem skloništu?

36) Koliko ima zaposlenih lica u vašem skloništu i kakva je njihova struktura? (Misli se na poslove koje obavljaju.)

Ne odnosi se na veterinarsko osoblje.

37) Da li vaše sklonište trenutno ima sklopljen ugovor sa nekom veterinarskom ambulantom koja vrši veterinarske usluge za sklonište ili je zaposlilo svoje veterinarsko osoblje? Ukoliko je u pitanju prva opcija, koja veterinarska ambulanta je u pitanju?

Ukoliko je u pitanju druga opcija, koliko stalno i privremeno zaposlenog veterinarskog osoblja ima u vašem skloništu?

